

Hoe de Steenuil de lente van 2007 beleefde.

Ronald van Harxen

De kleine Gekraagde roodstaart had geen idee wat hem boven het hoofd hing toen hij in het voorportaal van wat eens een kerkuilenkast was, landde. Onbekommerd hipte hij de kast verder in, zijn ogen gleden goedkeurend langs de wanden van de riante ruimte. Een perfecte plek voor vrouwlief om de eieren te leggen, moet hij gedacht hebben. Maar nog voor hij in de gelegenheid was het goede nieuws over te brengen, kwam er abrupt een einde aan zijn leven. Volkomen onverwacht stortte een mannetje Steenuil zich op hem. Even wat indringend gepiep en toen werd hij aan zijn nekveren door de invliegopening van de broedruimte gezeuld, om als voer te dienen voor het op 4 eieren broedende vrouwtje. Een welkome afwisseling na de muizen en de rupsen.

Hoewel hij weinig tijd had om er van te genieten, vergaarde onze ongelukkige roodstaart er onsterfelijke roem mee. Zijn dood werd live gadeslagen door tienduizenden kijkers naar de webcams van Beleef de Lente.

Onder die noemer lanceerde Vogelbescherming Nederland in het voorjaar van 2007 een project waarbij in de nesten van 6 vogelsoorten webcams werden geplaatst. De Steenuil was er daar één van. In nauwe samenwerking met het Steenuilenoverleg Nederland (STONE) werden op een voormalige boerderij in de Achterhoek van begin april tot eind juli in een steenuilennestkast 2 camera's geplaatst. Een aantal jaren geleden hadden er Kerkuilen in deze kast gebroed, maar al sinds 2002 bracht een paartje steenuilen er hun kroost in groot. Eén camera was vanuit de binnenkant op de invliegopening gericht en de ander op de broedruimte, waardoor we 24 uur per dag, 7 dagen per week zowel de prooiaanvoer als de gebeurtenissen in het nest live via internet konden volgen. Het toeval wilde dat aan de andere kant van de schuur een kast hing waarin Torenvalken broedden. Ook deze werd van 2 camera's voorzien.

De site (www.beleefdelente.nl) waarop de beelden te volgen waren werd in korte tijd immens populair. Vooral de publiekslievelingen Steenuil en Torenvalk trokken dagelijks een grote schare trouwe kijkers die soms vele uren per dag achter het beeldscherm doorbrachten. Bij de Steenuil waren de eerste uren na zonsondergang favoriet.

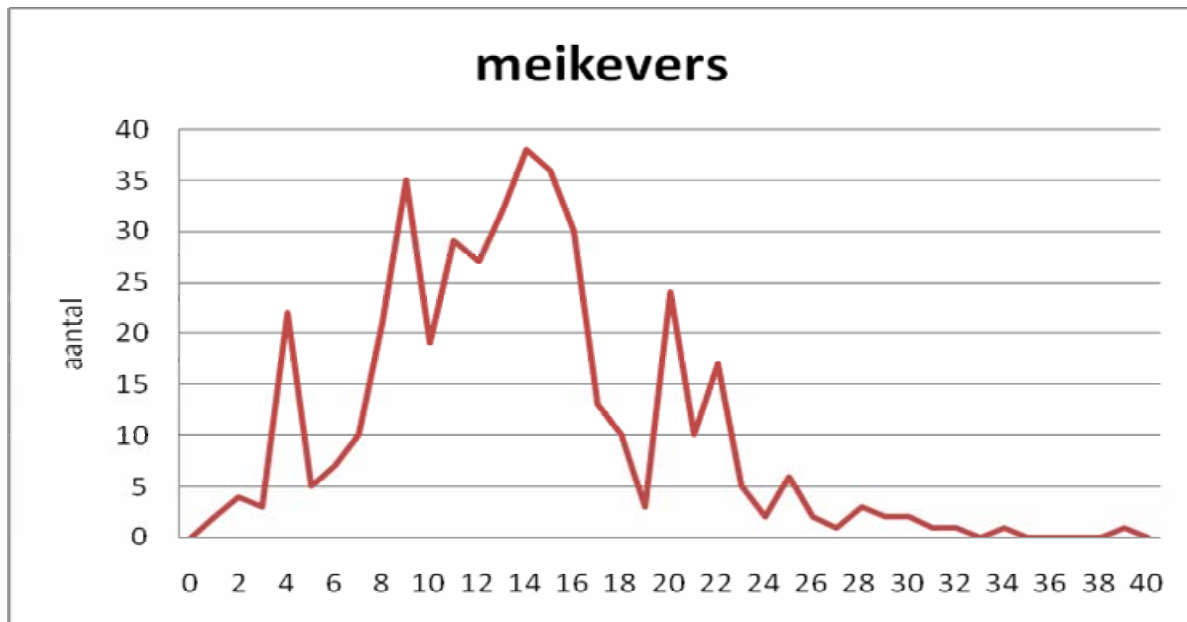
Een groot deel van de prooiaanvoer vond in deze uren plaats en we konden getuige zijn van de aanvoer van maar liefst 1432 prooien die aan de 3 jonge steenuilen opgevoerd werden.

soort	aantal	percentage
insect	114	8,0
kikker	45	3,1
meikever	414	28,9
muis	30	2,1
onduidelijk	123	8,6
regenworm	124	8,7
rups	441	30,8
spitsmuis	2	0,1
vogel	1	0,1
ware muis	43	3,0
woelmuis	95	6,6
	1432	100,0

Tabel 1: Prooiaanvoer

Spontaan had er zich een telploeg van trouwe kijkers gevormd, die elke binnengebrachte prooi noteerde en aan ons doorgaf. Enkele 'diehards' slaagden er zelfs in om in de nachtelijke uren de ogen op het beeldscherm gericht te houden. Daardoor deed zich de unieke situatie voor dat we aan het eind van de broedperiode, toen de jongen uitgevlogen waren, al direct een getrouw beeld van de prooiaanvoer hadden. Klein grut als rupsen, insecten en regenwormen vormden de hoofdmoot. Opvallend was ook het grote aantal Meikevers. De jonge steenuilen kregen maar liefst 414 van deze grote, eiwitrijke kevers op hun bord gelegd. Soms zoveel achter elkaar (een keer 38 op één avond) dat ze er af en toe, zo leek het tenminste, geen pap meer van lustten.

Doordat de nestkast oorspronkelijk een kerkuilenkast was die aan de binnenzijde tegen de gevel was geplaatst, was de invliegopening in de gevel van kerkuilenformaat (10x15 cm). Veel groter dan de opening in een steenuilenkast (doorsnede 6,5-7 cm). Omdat de Steenuilen hieraan gewend waren, hebben we dat onveranderd gelaten. De eigenlijke broedruimte was met een tussenschot afgescheiden, waardoor een soort voorportaal was ontstaan. Deze bleek een grote aantrekkingskracht of andere vogelsoorten uit te oefenen. We maakten al kennis met de Gekraagde roodstaart die zijn bezoek helaas met de dood moest bekopen. Maar ook Holenduiven, Kauwtjes, een vermetele Winterkoning en ook een rondzwervende Kerkuil brachten met

Figuur 1: Meikeveraanvoer in de jongenperiode. Op de x-as de leeftijd van de jongen in dagen

Hoewel muizen getalsmatig in de minderheid waren (170) vormden ze door hun grotere gewicht wel het stapelvoedsel voor de uilen. Helaas waren de muizen niet op soort te brengen, maar wel kon op basis van onder andere de staartlengte, onderscheid gemaakt worden tussen woelmuizen (waarschijnlijk vooral Veldmuis) en ware muizen (Bosmuis). De woelmuizen vormden met 95 exemplaren de hoofdmoot. De muizen werden vooral door het mannetje gevangen. Het vrouwtje ontfermde zich over het kleine grut dat dicht in de buurt van nestkast werd gevangen. Deze taakverdeling kenden we van eerdere observaties. Uiteindelijk werd tweederde van de prooi door het vrouwtje aangebracht.

regelmaat een bezoek. De laatste bezoeker werd niet echt gepruimd; een paar keer kwam het tot een stevig gevecht waarbij de veren in het rond vlogen. Op het forum leidde dat tot heftige discussies tussen voor- en tegenstanders van ingrijpen. Dat niet elke buur persé beter is dan een verre vriend werd geïllustreerd door de Torenvalk toen die in een onbewaakt moment de gelegenheid te baat nam en een muis uit het voorportaal weggriste. Later werd een zelfde "diefstal" nog eens dunnetjes overgedaan door een van de uitgevlogen jonge Torenvalken. Deze appel viel inderdaad niet ver van de boom!

Door de combinatie van 2 camera's, microfoons en de groep vaste kijkers, konden we ook vele bijzondere waarnemingen verrichten. Wat we bijvoorbeeld nooit eerder gezien hadden, en eigenlijk ook niet wisten,

was het opvoeren van het niet-uitgekomen ei. Op 29 mei, de jongen waren toen bijna 3 weken, pakte het vrouwtje het niet-uitgekomen ei dat tot dan toe onaangeroerd op zijn plek had gelegen. Ze pikte het aan met de snavel, liep er mee naar voren en voerde het aan een van de jongen. Enkele minuten later was het ei in de maag van het jong verdwenen en hadden wij een verklaring voor eerdere waarnemingen bij andere nesten dat niet-uitgekomen bij een volgende controle soms verdwenen waren. Stukgegaan en platgetrapt, dachten we dan. Opgevoerd worden aan de jongen is blijkbaar ook een mogelijkheid. Grappig was het ook te zien hoe de aangevoerde de muizen door het vrouwtje

langs de wanden van de kast opeengestapeld werden en langzaam maar zeker een enorme, langgerekte voorraadkast vormden. Op een gegeven moment lagen er wel meer dan 20 muizen, in alle stadia van ontbinding. Van vers aangevoerd tot rottend en vergeven van de maden. Die laatste bleken overigens nog een nuttige functie te vullen als snack voor tussendoor. Regelmatig zagen we het vrouwtje naar een van de muizen lopen, een made tussen de rottende ingewanden wegpikken, in de snavel meenemen, en vervolgens aan een van de jongen voeren. Op het forum werd druk gespeculeerd over deze "madenfabriek"; zouden de uilen de muizen bewust laten rotten om de maden als verse snacks te kunnen voeren?

De microfoons hadden een stevige meerwaarde. Zo konden we horen hoe het mannetje luidkeels zijn vrouwtje riep toen hij in de legperiode met prooi binnenkwam en haar niet thuis trof. Het duurde maar even en ze kwam de kast binnen, waarna de prooi-overdracht plaats vond. Opmerkelijk was de communicatie tussen het vrouwtje en de op het punt van uitkomen staande jongen in het ei. We wisten al dat de jongen in die fase piepende geluidjes maken. Het is heel bijzonder zo'n ei even tegen je oor te houden en het jong te horen piepen. Onbekend was echter dat het vrouwtje ook "terugpraat". Meermalen hoorden we haar allerlei babbelende geluidjes maken in reactie op het gepiep; het hoofd naar de eieren toegewend. Eén keer reageerden de ei-jongen zelfs met hevig piepen op het binnenkomende mannetje. Voor hem het signaal dat er werk aan de winkel was: muizen vangen, de geboorte is aanstaande.

De ruimte in dit artikel is vele malen te kort om alle bijzondere waarnemingen te beschrijven. Onvermeld blijft onder meer de boeiende interactie tussen man en vrouw als manliet het waagt van een muis uit de voorraad te gaan eten (wie is de baas in huis?), de eerste pogingen van een van de jongen een muis in zijn geheel naar binnen te werken, de ruzie die de jongen hebben om een muis, de eerste verkennende stappen, het aarzelende uitvliegen, het ... Kortom, te veel om op te noemen.

Al deze kostelijke momenten zijn echter op de cd 'Hoe de steenuil de Lente beleeft' vastgelegd. Deze is te bestellen bij STONE. Maak € 7.50 (incl. verzendkosten) over op 3330852 t.n.v. Steenuilenoverleg Nederland, Raalte o.v.v. CD-Webcam en uw adres.